

Ecologisch zelfbeheer - een casus

Jeroen Kruit, onderzoeker Alterra Wageningen UR ©

19 november 2014, Leeuwarden; 15.30 – 16.20

Zelfbeheer

Zelfbeheer

Overheid – burger - natuurbeheerder

Zelfbeheer

Overheid – burger - natuurbeheerder

Openbare ruimte in de stad

Openbare ruimte in de stad

- Ecologisch zelfbeheer in een wijk met een VINEX dichtheid

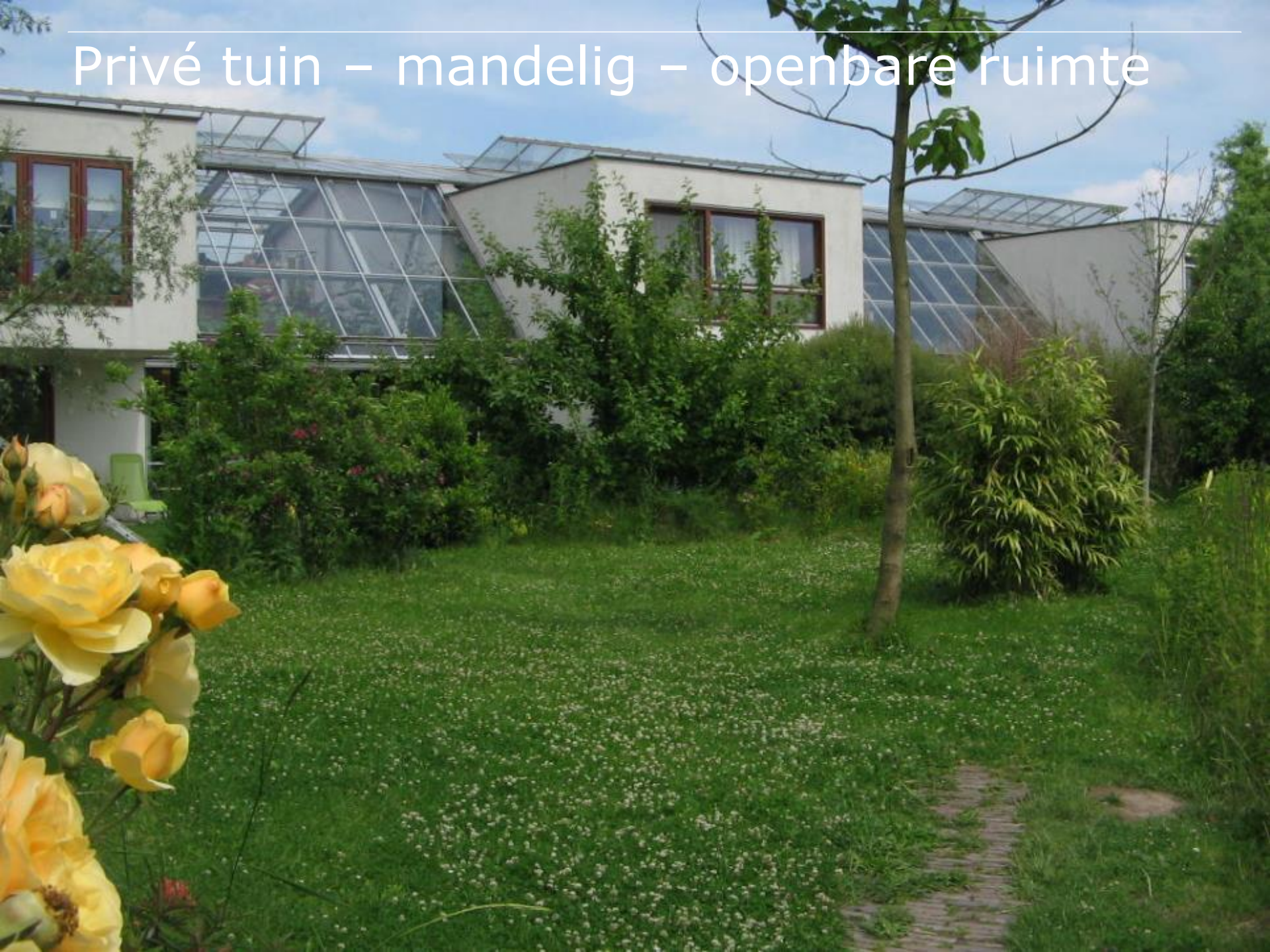
Openbare ruimte in de stad

- Ecologisch zelfbeheer in een wijk met een VINEX dichtheid
- Beeldvorming (scheve ogen) – onevenredig meer groen

Openbare ruimte in de stad

- Ecologisch zelfbeheer in een wijk met een VINEX dichtheid
- Beeldvorming (scheve ogen) – onevenredig meer groen
- Let wel, schuttingen ontbreken en er ligt een waterwingebied midden in de wijk dat geen openbare ruimte is

Privé tuin – mandelig – openbare ruimte

Waterwingebied Vitens

De casus EVA-Lanxmeer

- <http://www.youtube.com/watch?v=7kDE8VGZbr8>

Evaluatie onderzoek na 5 jaar zelfbeheer

- Wetenschapswinkel van Wageningen UR

Bewonersparticipatie in het openbaar groenbeheer

'State of the art' na vijf jaar zelfbeheer in
de wijk EVA-Lanxmeer (Culemborg)

Ir. Jeroen Kruit

Ir. Peter Veer

Met medewerking van

Institut National d'Horticulture et de Paysage (Angers, France)

Virginie Anquetil

Wageningen University

Florien Gorter

Thomas van Gorp

Gwendolyn Landburg

Karin Steijven

Roy Remme

Marleen Vermeulen

Hogeschool Van Hall-Laanroosjien

Kritisch kijken naar de eigen praktijk

(opdrachtgever: Stichting Terra Bella)

1. Resultaat voor bewoners
2. Resultaat voor overheid
3. Beheer en biodiversiteit
4. Is het te kopiëren

Belangrijkste uitkomsten onderzoek

1. Bewoners tevreden
2. Overheid tevreden
3. Biodiversiteit lastig te meten
4. Moeilijk te kopiëren

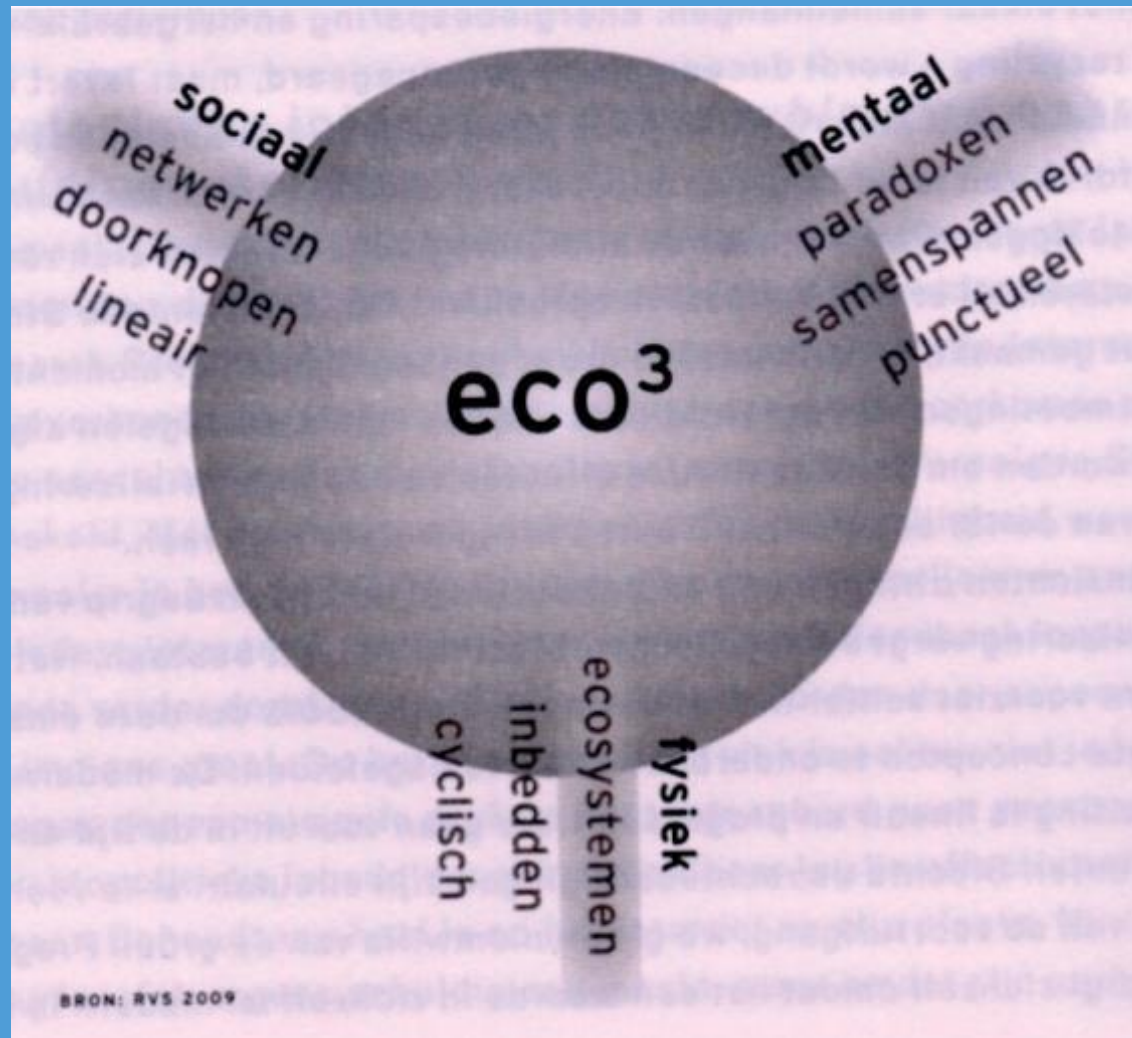
Opzet van het onderzoek

1. Een afstudeerder van Hall (mentaal)
2. Een Master onderzoek WUR (sociaal)
3. Een ACT onderzoek WUR (fysiek)

Theoretische kapstok voor presentatie onderzoeksresultaten

1. ECO3, Oosterling, 2009.

ECO3

Constateringen

1. (ecologisch) zelfbeheer draagt bij aan een hogere beleefde groenkwaliteit en betrokkenheid bij bewoners

Constateringen

1. (ecologisch) zelfbeheer draagt bij aan een hogere beleefde groenkwaliteit en betrokkenheid bij bewoners
2. Veel meeropbrengsten bij gelijkblijvende kosten

Constateringen

1. (ecologisch) Zelfbeheer draagt bij aan een hogere beleefde groenkwaliteit en betrokkenheid bij bewoners
2. Veel meer opbrengsten bij gelijkblijvende kosten
3. Het groot maken van de potentie van ecologisch zelfbeheer in een bestaande wijk vraagt een kritische blik op stedenbouwkundige opzet

Advies leg je successen vast

1. Veranker gedachtegoed en wat het kan opleveren (leerervaringen) bij bewoners en gemeente

Advies leg je successen vast

1. Veranker gedachtegoed en wat het kan opleveren (leerervaringen) bij bewoners en gemeente
2. Maak serieus werk van monitoring en evaluatie (mentaal, sociaal, fysiek)

Advies: leg je successen vast

1. Veranker gedachtegoed en wat het kan opleveren (leerervaringen) bij bewoners en gemeente
2. Maak serieus werk van monitoring en evaluatie (mentaal, sociaal, fysiek)
3. Zoek verbinding met je verhaal bij het (groen) onderwijs

duurzaamheid & natuur 31 augustus 2011

de parnassia is het een mooie zoner.

Levende parnassia's

...je, onge kome volgde de tre zonen. Samenige bloe... in op de regio te hebben... Op Schiermonnikoog... de archideeën, parnassia's... diatibloemen uit de... erchideeën zijn uitge... parnassia's bloeien... aan er duizenden. In de... duizendvallen, maar ook... duizendvallen pad over het... Schied, de Schiermonnikoog... rymarkt, kom, ik de etniko... ensculpter Wim Penning te... opgetogen over al die par... maar zegt erbij dat het aan... de planten gunstige over... in geen greef (zaten) bijge... en gaat wandelwegen over... berevingen dat meer pas... aan anders op deefde... als anders. Hoevel dat bu... van de groene zonen ge... trand een detail? Jorje... is is. Daakt ik. Ik kan me... niet bezitteren dat ik...

Koen Dijksterhuis

www.trouw.nl/groen

De beste kokmeeuw ter wereld

productie groen

...denzij Middelenbeerp ontde... bij groeden een kokmeeuw... de rinfraanse Waterhoop... met 32 jaar. 8 maanden nu... de oedre bekende kok... de wereld te zijn. Gemid... die deze stoveraastoot niet... het bijeen waarneming ge... daars nodies van rond de 20... door dertig is echt onbezo... spoor heeft het beste in... op het laatste gevecht is... de eerste bestuiverij bij Zw...

Een kokmeeuw.

...meuw had een goede akant... ving en van de ringen... de vogel is als jong gestad... de rinfraanse Waterhoop... met 32 jaar. 8 maanden nu... de oedre bekende kok... de wereld te zijn. Gemid... die deze stoveraastoot niet... het bijeen waarneming ge... daars nodies van rond de 20... door dertig is echt onbezo... spoor heeft het beste in... op het laatste gevecht is... de eerste bestuiverij bij Zw...

Niek Hazendijk (links) van Terra Bella in gesprek met onderzoekers Jeroen Kraaij en Peter Veer.

Laat burgers zelf schoffelen en snoeien in het wijkgroen. Het kost de gemeente geen extra geld en bovendien is het goed voor sociale samenhang van de buurt. In Culemborg is de uitbesteding van openbaar groenbeheer een groot succes.

Zelf schoffelen in groene wijk

REPORTAGE

Ellen Langenhuis

Culemborg

G...na maaien, bomen snoeien of... snoeien in de grond. Voor de... van de gemeente Culemborg... wijk EVA-Lansmeer woek het niet als... carree. Integendeel. Met veel gezoen... helpen zij mee aan het onder... bod van het openbaar groen in hun... duurzame wijk. En dat allemaal op... vrije tijd basis.

"Het gaat niet alleen om het onder... houd van privatuinen. Ook het ge... steenschappelijk gebied tussen de... steenritten, laagzandke... velden, kleerrijke bloemenperken, die wijk... leert veel natuurgedrag. En vooral... zijn open van Terra Bella terug te... vinden. "Normaal vragen inwoners... de gemeente om ook niet op te ma... ren. We vroegen hen te laten... staan, maar we zelf onze groene ha... den kunnen laten wapperen. "Voor... gemeenteraad en bestuurs... raad was dat even wennen."

Centraal in de wijk ligt een oude... appelboomgaard van hen in de wijk... gevormde waterwielbedrijf Vitos. Om... dat de bewoners de boosaand... onderhouden, megen zij er bierlijk... de vruchten van plakken. Zo vind... in de herfst een goede oogstfeest plaats.

Van de zegen woeft ter plekke ap... pelappels gemaakt. Ook bakken inwon... ers appeltaarten voor de buurt. Dit... wijk op hun kop alleen nog een... zwam afhaalt over."

Om alles goed te regelen, tekent... Terra Bella in 2004 voor het eerst een... vijfjaar beheercontract met de ge... meente Culemborg en Vitos. De... richting stief vijf kalenderjaar van... plan op waarin staat welk deel van... het openbaar groen zij beheert en... wat de gemeente doet.

Van het stadsbestuur krijgt Terra... Bella een geldbedrag, dat anders in... het onderhoud door de gemeente... aan bewoners wordt gegeven. Hoe... meer geld er overblijft om te investe... ren in openbare ruimtes of carnis... sen. Zo zijn er extra talenhuizen aan... geschied. Ook krijgen bewoners in in...

'We zijn nog steeds dat vreemde wijkje met slecht beschilderde huizen'

het snoeien van appelbomen.

Het is volgens Tanja van Rossum,... adviseur wijkkwaliteit van de gemeente... Culemborg, niet vreemd dat de be... woners betrokken worden bij het... beheer. "Inwoners onderhouden bij be... wateroverstijging EVA-Lansmeer... hadden inspraak bij de ontwikkeling... van de wijk, ook over de buitenru... te. Zij wilden zich bijeen inzetten... voor het groen", zegt Van Rossum.

Maar wat levert ecologisch zelfbe... heer daadwerkelijk op? Om antwo... ven te krijgen op die vraag liet de... stichting Terra Bella een onderzoek... uitvoeren, waarbij gebouwen in naar... de effecten van maaien en maaien... zelf harkten, wieden en ruien. De... afgelopen twee jaar werd EVA-Lans... meer onder de loep genomen door... studenten en onderzoekers, geboep... eld van de Waterschapswinkel van... Wageningen Universiteit. Ut de stu...

die Bijl is dat strijd leefden en... houwen is over de laatste veertien... maanden en inwoners creëert een... maatwerk, kwaliteit en betrokken... heid bij het openbaar groen. Kortom... inwoners zijn de ontvanger als van... henzelf en verzorgen de openbare... straken en veldjes zelf het aan... gengeen. Dit is de grootste kant er... geen oerzamer.

Hazendijk vertelt dat het gaat om... een speciale vorm van beheer. "Het... onderhoud van het groen gebeurt... over een ecologische manier. De ru... naar wordt gespaard, omdat wij zo... veel mogelijk kleinschalig met de... hand doen en niet werken met che... mische middelen. Daarnaast is het... beheer sociaal doerzaam. Door sa... men in de natuur te werken, krijg je... een goede band met de omgeving en... buurtbewoners." De gemeente Cu... lemborg ziet eromeren voorzelen in... de samenwerking met en tussen be... woners. Daarom heeft ze de samen... werkingsovereenkomst in 2009 op...gesteld met vijf jaar verlengd.

EVA-Lansmeer is volgens de onder... bouwers een voorbeeld voor andere... gemeenten. Toch is bewonersparticipa... tie in het openbaar groenbeheer... niet geschikt voor alle wijken. Vol... gens Jeroen Kraaij, projectleider van... het onderzoek, is de betrokkenheid... van de burgers in EVA-Lansmeer... groter dan in andere wijken. "De ste... nen hier worden niet nauw verbonden... met de duurzame visie, het idee ach... ter de hand. Bovendien zijn zij al... vanaf het begin betrokken bij de... voorzetsenwerking. Je kunt er... daarom vanuit gaan dat deze bewo... ners eerder omroeken aan het... schaffen en snoeien", vertelt Kraaij.

Daarna voert medeonderzoeker Pe... ter Veer toe: "Het probleem is vaak... dat het wijkgroen er al vóórde ligt. In... woenen zijn gewend aan gemeentelij... k beheer. Bovendien doet men niet zelf...

maar eens in beweging te krijgen."... Het Makkebos kwijnt van de... werkwijze is dan niet goed. Wel... wordt er regelmatig gesproken over... samenwerking met andere wijken... waaronder het Culemborgse Terwijde... De buurt - bekend vanwege spin... ningra truien, Meibloes en Maank... kaarse haarbewoners - was afgewe... pen werkend nog in het meeren van... weg-onnati. "Het idee om samen te... werken is er een van de laatste jaren... Terwijde is een bijzondere wijk, so... meerwerken is een flinke uitdaging... Bewoners uit Terwijde maken wel al... in trekkende mate gebruik van de... voorzieningen hier", vertelt Rob... Vloering, bewoner en intermediair... tussen bewoners en gemeente.

EVA-Lansmeer overtuigt wel positie... ve reacties op de werkwijze. Toch... zullen er volgens Hazendijk altijd... presentisten zijn. "Wij blijven het... wijkje met de slecht beschilderde... huizen, die in voortdurende aanverf...

In de wijk EVA-Lansmeer is er in de voorste gralen geen afzetting tussen privatuinen en openbaar groen.

Gezocht: Toekomstige eigenaar van de Nederlandse natuur

De natuur moet het steeds vaker... doen zonder grote investeringen... van de rijksoverheid. Belanghe... hebben zijn daarom op zoek naar... mensen die zich willen ontfemen... over het landschap. Burgers wor... den bijvoorbij steeds vaker... betrokken bij het openbaar groen... beheer, net als in EVA-Lansmeer. De... Groene Gallegangte - een evene... ment met waterlanen en synpo... als - biedt belanghebbenden een... podium waarop zij elkaar ideeën... aan kunnen dragen. Zo gaan inwoners, bestuurs... raadsleden en onderzoe... kers met elkaar in discussie tijden...

maak eens in beweging te krijgen."... Het Makkebos kwijnt van de... werkwijze is dan niet goed. Wel... wordt er regelmatig gesproken over... samenwerking met andere wijken... waaronder het Culemborgse Terwijde... De buurt - bekend vanwege spin... ningra truien, Meibloes en Maank... kaarse haarbewoners - was afgewe... pen werkend nog in het meeren van... weg-onnati. "Het idee om samen te... werken is er een van de laatste jaren... Terwijde is een bijzondere wijk, so... meerwerken is een flinke uitdaging... Bewoners uit Terwijde maken wel al... in trekkende mate gebruik van de... voorzieningen hier", vertelt Rob... Vloering, bewoner en intermediair... tussen bewoners en gemeente.

de manier om "bewonersbetrok... kenheid en stedelijk groen". Dit... moerles en leren van elkaar staan... centraal. De interactieve discussie... wordt geleid door Jeroen Kraaij,... onderzoeker bij lemmingHout... Alterra van de Wageningen Univer... siteit en tevens projectcoördinator... van de effectiviteit naar de bewo... nersparticipatie in de duurzame... Culemborg wijk EVA-Lansmeer. De... Groene Gallegangte wordt gebou... wd van 5 tot 11 september en... vindt plaats op de Veluwe bij het... voormalige restantion Radio... Kootwijk. Deelname is gratis. Meer... informatie: www.zx.nl.

maak eens in beweging te krijgen."... Het Makkebos kwijnt van de... werkwijze is dan niet goed. Wel... wordt er regelmatig gesproken over... samenwerking met andere wijken... waaronder het Culemborgse Terwijde... De buurt - bekend vanwege spin... ningra truien, Meibloes en Maank... kaarse haarbewoners - was afgewe... pen werkend nog in het meeren van... weg-onnati. "Het idee om samen te... werken is er een van de laatste jaren... Terwijde is een bijzondere wijk, so... meerwerken is een flinke uitdaging... Bewoners uit Terwijde maken wel al... in trekkende mate gebruik van de... voorzieningen hier", vertelt Rob... Vloering, bewoner en intermediair... tussen bewoners en gemeente.

De bewoners krijgen van de gemeente geld voor het onderhoud aan het groen dat ze zelf uitvoeren.

Proeftuin voor duurzaamheid en zelfredzaamheid

EVA-Lansmeer (1997) is een milieubewuste wijk in Culemborg, gele... den op steenwoep afstand van het... NS-station. De duurzame buurt is... het resultaat van een samenwe... rking tussen de gemeente en stichting... EVA, het ecologisch centrum... voor Educatie, Voorlichting en... Advies. EVA-Lansmeer meet bijdra... gen aan de ontwikkeling van een... duurzame en milieubewuste...

samenleving. Een waar de bemoed... igheid van toekomstige bewo... ners centraal staat, zowel bij het... ontwikkelen als bij het beheer van... de wijk. De experimentele wooneik... is gebouwd op een grondwaterbe... schermingsgebied van drinkwater... bedrijf Vitos. Voor de bouw zijn... daarom speciale funderingstechnie... ken gebruikt. EVA-Lansmeer...

wordt zowel landelijk als inter... naal gezien als koploper op h... gebied van duurzame stedenbou... De wijk bewoont zich onder... door bewoners met energie... sparende maatregelen, zorgv... waarbeheer, beperkte toega... lijkheid voor auto's en een bije... dene vorm van groenbeheer, v... nameijk in haaien van de in... woners zelf.

Draag enthousiasme over (mentaal)

1. Gelijkwaardigheid overheid - burger

Draag enthousiasme over (mentaal)

1. Gelijkwaardigheid overheid - burger
2. Alle ruimte voor diversiteit in motivatie om te participeren

Draag enthousiasme over (mentaal)

1. Gelijkwaardigheid overheid - burger
2. Alle ruimte voor diversiteit in motivatie om te participeren
3. Accepteer dat niet iedereen in dezelfde mate participeert

Draag enthousiasme over (mentaal)

1. Gelijkwaardigheid overheid - burger
2. Alle ruimte voor diversiteit in motivatie om te participeren
3. Accepteer dat niet iedereen in dezelfde mate participeert
4. Betrek ook nieuwkomers – organiseer een schouw

Draag enthousiasme over (mentaal)

1. Gelijkwaardigheid overheid - burger
2. Alle ruimte voor diversiteit in motivatie om te participeren
3. Accepteer dat niet iedereen in dezelfde mate participeert
4. Betrek ook nieuwkomers – organiseer een schouw
5. Monitor op gestructureerde wijze hoe mensen de wijk beleven

Behoud aansluiting (sociaal)

1. Ongedwongenheid van participatie

Behoud aansluiting (sociaal)

1. Ongedwongenheid van participatie
2. Evalueer voorzieningen op veranderende wensen en verlangens van de buurt

Behoud aansluiting (sociaal)

1. Ongedwongenheid van participatie
2. Evalueer voorzieningen op veranderende wensen en verlangens van de buurt
3. Variatie in aanbod voor iedereen in de wijk

Behoud aansluiting (sociaal)

1. Ongedwongenheid van participatie
2. Evalueer voorzieningen op veranderende wensen en verlangens van de buurt
3. Variatie in aanbod voor iedereen in de wijk
4. Bewaak de intermediaire functie van Hovenier Rob Vleeming

Behoud aansluiting (sociaal)

1. Ongedwongenheid van participatie
2. Evalueer voorzieningen op veranderende wensen en verlangens van de buurt
3. Variatie in aanbod voor iedereen in de wijk
4. Bewaak de intermediaire functie van Hovenier Rob Vleeming
5. Gebruik de schouw voor overdracht van kennis en ervaring (bewoners, intermediair, professionals gemeente)

Behoud aansluiting (sociaal)

1. Ongedwongenheid van participatie
2. Evalueer voorzieningen op veranderende wensen en verlangens van de buurt
3. Variatie in aanbod voor iedereen in de wijk
4. Bewaak de intermediaire functie van Hovenier Rob Vleeming
5. Gebruik de schouw voor overdracht van kennis en ervaring (bewoners, intermediair, professionals gemeente)
6. Vier je successen

Monitoring, kwestie van structuur (fysiek)

1. Nu kan biodiversiteitsontwikkeling niet wetenschappelijk worden vastgesteld

Monitoring, kwestie van structuur (fysiek)

1. Nu kan biodiversiteitsontwikkeling niet wetenschappelijk worden vastgesteld
2. Expliciteer natuurdoelen indien gewenst

Monitoring, kwestie van structuur (fysiek)

1. Nu kan biodiversiteitsontwikkeling niet wetenschappelijk worden vastgesteld
2. Expliciteer natuurdoelen indien gewenst
3. Monitor op structuur en soortenniveau

Monitoring, kwestie van structuur (fysiek)

1. Nu kan biodiversiteitsontwikkeling niet wetenschappelijk worden vastgesteld
2. Expliciteer natuurdoelen indien gewenst
3. Monitor op structuur en soortenniveau
4. Gebruik i.i.g. soorten waarop ook in andere wijken wordt gemonitord

Monitoring, kwestie van structuur (fysiek)

1. Nu kan biodiversiteitsontwikkeling niet wetenschappelijk worden vastgesteld
2. Expliciteer natuurdoelen indien gewenst
3. Monitor op structuur en soortenniveau
4. Gebruik i.i.g. soorten waarop ook in andere wijken wordt gemonitord
5. Richt een werkgroep op / enthousiasmeer vrijwilligers

Monitoring, kwestie van structuur (fysiek)

1. Nu kan biodiversiteitsontwikkeling niet wetenschappelijk worden vastgesteld
2. Expliciteer natuurdoelen indien gewenst
3. Monitor op structuur en soortenniveau
4. Gebruik i.i.g. soorten waarop ook in andere wijken wordt gemonitord
5. Richt een werkgroep op / enthousiasmeer vrijwilligers
6. Gebruik de portal voor de wijk op waarneming.nl

Monitoring, kwestie van structuur (fysiek)

1. Nu kan biodiversiteitsontwikkeling niet wetenschappelijk worden vastgesteld
2. Expliciteer natuurdoelen indien gewenst
3. Monitor op structuur en soortenniveau
4. Gebruik i.i.g. soorten waarop ook in andere wijken wordt gemonitord
5. Richt een werkgroep op / enthousiasmeer vrijwilligers
6. Gebruik de portal voor de wijk op waarneming.nl
7. Organiseer opleiding (NVWC)

Kortom ...

... zelfbeheer, ecologisch of niet, zorgt voor kwalitatief hoogwaardig openbaar groen en draagt o.m. bij aan leefbaarheid, sociale cohesie, verantwoordelijkheid, veiligheid.

Dus ...

... zou het interessant zijn te onderzoeken of deze werkwijze die zoveel zaken integreert ook impact heeft op andere gemeentelijke portefeuilles dan groenbeheer.

Hartelijk dank!

ALTERRA
WAGENINGEN UR